

QUYỀN ĐƯỢC BÀO CHỮA TRONG GIAI ĐOẠN ĐIỀU TRA

LS. Nguyễn Hưng Quang
Trưởng Nhóm Nghiên cứu
UNDP Việt Nam

Hội thảo Quyền bào chữa trong tố tụng hình sự
Tp. Hồ Chí Minh, Việt Nam
2-3/12/2010

Quyền được bào chữa trong giai đoạn điều tra

Người bị tạm giữ, bị can, bị cáo có quyền được tự bào chữa hoặc nhờ người khác bào chữa ... (Điều 48, 49, 50-BLTTHS)

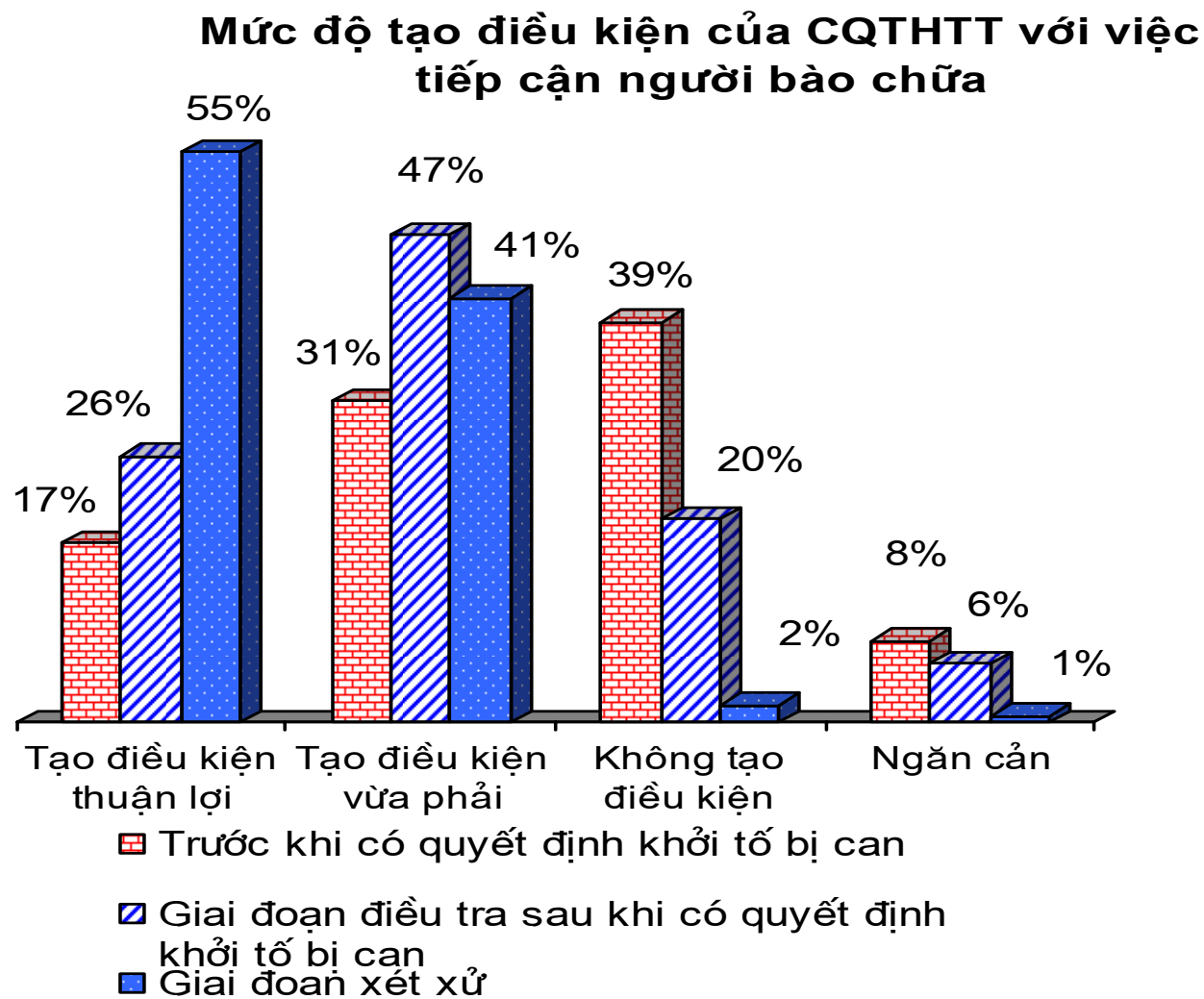
Cơ quan điều tra thường tạo những điều kiện thuận lợi để người bị tạm giữ/bị can/bị cáo được tiếp cận người bào chữa	Cơ quan điều tra			
	<i>TX</i>	<i>TT</i>	<i>HK</i>	<i>KBG</i>
Phổ biến cho họ quyền có người bào chữa theo quy định pháp luật	32	37	12	10
Giúp họ liên lạc với người thân nhờ tìm người bào chữa	6	28	30	18
Cung cấp danh sách và thông tin về người bào chữa để họ liên lạc	6	14	19	35
Yêu cầu Đoàn luật sư chỉ định người bào chữa cho họ	30	35	10	6
Đề nghị cơ quan trợ giúp pháp lý bào chữa cho họ	12	33	16	16

Quyền được bào chữa trong giai đoạn điều tra

- *“Phổ biến cho họ quyền có người bào chữa theo quy định của pháp luật” là công tác bắt buộc cơ quan tiến hành tố tụng phải thực hiện (Điều 48, Điều 49 và Điều 50) nên công tác này phải có tỷ lệ “thường xuyên” ở mức cao. Trong khi đó, xấp xỉ 70% luật sư không cho rằng công tác này đã không đạt được như vậy.*
- *27/45 luật sư được phỏng vấn sâu cho rằng “giai đoạn điều tra là giai đoạn khó khăn nhất để họ có thể thực hiện được quyền bào chữa của mình”.*
- *21/45 luật sư được phỏng vấn sâu cho rằng “CQĐT chỉ thông báo cho bị can, bị cáo là họ có quyền nhờ người bào chữa”.*
- *14/45 luật sư được phỏng vấn sâu cho rằng “không có bất kỳ sự hỗ trợ nào từ CQĐT”.*
- *5/45 luật sư được phỏng vấn sâu cho rằng “chỉ tạo điều kiện thuận lợi trong trường hợp là án chỉ định”*

Quyền được bào chữa trong giai đoạn điều tra

Người bào chữa có quyền có mặt khi lấy lời khai của người bị tạm giữ, khi hỏi cung bị can... (Điều 58-BLTTHS)

Quyền được bào chữa trong giai đoạn điều tra

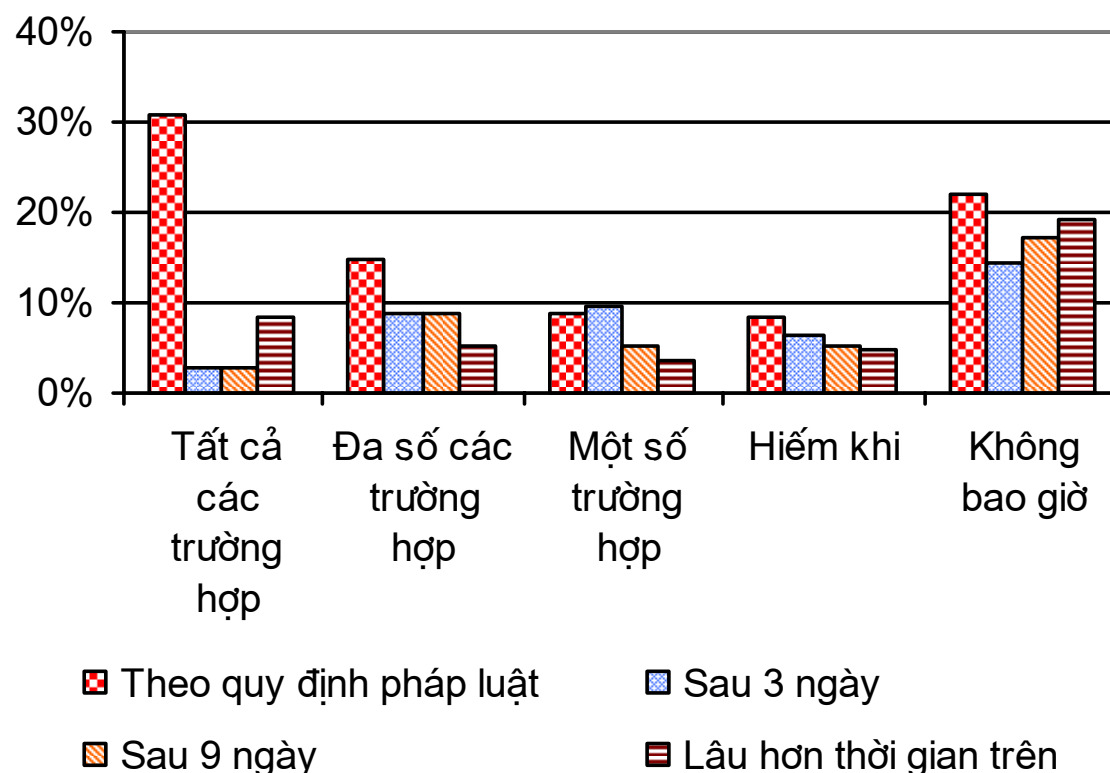
Trước khi có quyết định khởi tố vụ án, khởi tố bị can:

- Tất cả (45/45) các luật sư được phỏng vấn trực tiếp đều cho rằng chưa bao giờ họ được cấp GCNBC trong hoạt động điều tra trước khi có quyết định khởi tố vụ án và khởi tố bị can. Họ có thể được gặp gỡ *“người bị tạm giữ”* hoàn toàn dựa trên *“mối quan hệ cá nhân”* và *“sự tin tưởng của CQĐT với luật sư”*.
- Có hai luật sư đã từng khiếu nại CQĐT vì việc *“không tạo điều cho luật sư được gặp người bị tạm giữ”*.
- Chỉ có một luật sư đã từng khiếu nại vì *“việc tạm giữ thân chủ của mình sai pháp luật”*.
- Một số luật sư cho rằng họ không khiếu nại vì *“khách hàng không muốn phiền phức”*.

Quyền được bào chữa trong giai đoạn điều tra

Trong thời hạn ba ngày hoặc 24 giờ trong trường hợp tạm giữ, kể từ ngày nhận được đề nghị của người bào chữa kèm theo giấy tờ liên quan đến việc bào chữa, CQĐT, VKS, TA phải xem xét, cấp giấy CNNBC để họ thực hiện việc bào chữa. Nếu từ chối cấp giấy CNNBC thì phải nêu rõ lý do (*Điều 56-BLTTHS*)

Cấp giấy chứng nhận bào chữa đối với các vụ án chưa có quyết định khởi tố

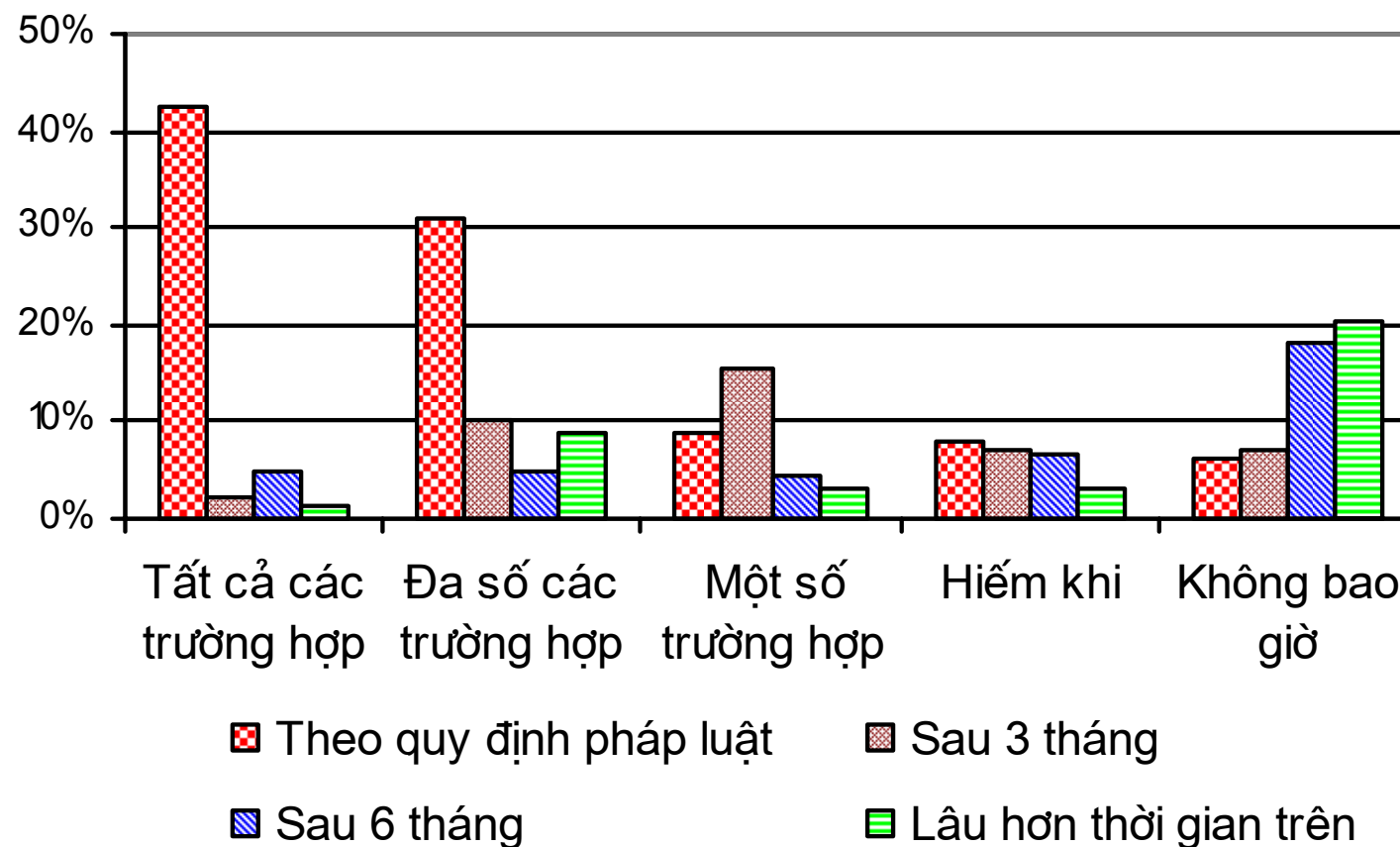
Quyền được bào chữa trong giai đoạn điều tra

Sau khi có quyết định khởi tố vụ án, khởi tố bị can:

- Tất cả (45/45) các luật sư được phỏng vấn trực tiếp đều cho rằng chưa bao giờ họ được cấp GCNBC trong hoạt động điều tra trước khi có quyết định khởi tố vụ án và khởi tố bị can. Họ có thể được gặp gỡ *“người bị tạm giữ”* hoàn toàn dựa trên *“mối quan hệ cá nhân”* và *“sự tin tưởng của CQĐT với luật sư”*.
- Có hai luật sư đã từng khiếu nại CQĐT vì việc *“không tạo điều cho luật sư được gặp người bị tạm giữ”*.
- Chỉ có một luật sư đã từng khiếu nại vì *“việc tạm giữ thân chủ của mình sai pháp luật”*.
- Một số luật sư cho rằng họ không khiếu nại vì *“khách hàng không muốn phiền phức”*.

Quyền được bào chữa trong giai đoạn điều tra

Cấp giấy chứng nhận bào chữa đối với các vụ án đã có quyết định khởi tố

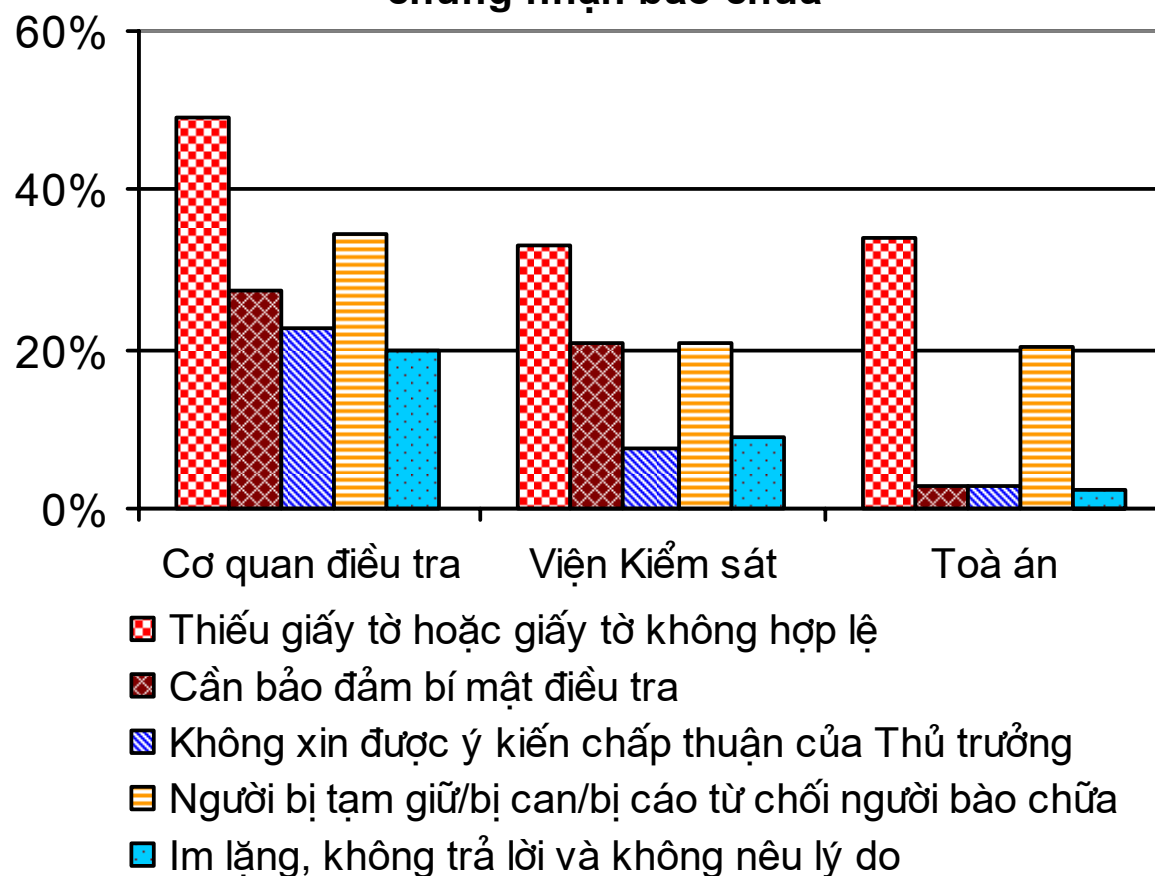
Quyền được bào chữa trong giai đoạn điều tra

- Khi BLTTHS được ban hành năm 2003, nhiều luật sư phản ánh rằng các cơ quan tiến hành tố tụng đã gây khó khăn trong việc cấp GCNNBC. Tuy nhiên, cho đến thời gian thực hiện khảo sát, dường như việc cấp GCNNBC không còn là một vấn đề “bức xúc sâu sắc” như thời gian trước. 73% luật sư cho rằng họ được cấp giấy chứng nhận trong hoạt động tố tụng này *“theo quy định của pháp luật”*.
- Hơn 50% tổng số các luật sư được cấp giấy CNNBC không theo đúng các quy định của pháp luật.
- Để tìm cách hạn chế sự tham gia của người bào chữa trong quá trình tố tụng, những cán bộ tố tụng thụ lý vụ án có rất nhiều cách, nhưng chủ yếu là 2 cách (i) kéo dài thủ tục cấp GCNNBC; và (ii) khuyên người bị tạm giữ, bị can, bị cáo không nên sử dụng luật sư hoặc từ chối luật sư.

Quyền được bào chữa trong giai đoạn điều tra

Lý do cơ quan tiến hành tố tụng từ chối cấp giấy chứng nhận bào chữa

Quyền được bào chữa trong giai đoạn điều tra

Lý do thiếu giấy tờ hợp lệ:

- Một số luật sư được phỏng vấn sâu cho rằng: lý do “*thiếu giấy tờ hoặc giấy tờ không hợp lệ*” phổ biến vì hiện tại các quy định pháp luật về “*giấy tờ liên quan*” không được rõ ràng và thống nhất giữa BLTTHS, Luật Luật sư và Luật Trợ giúp Pháp lý.
- Một số cơ quan THTT đã giải thích những loại giấy tờ trên theo các cách khác nhau, như có cơ quan THTT “***giấy yêu cầu luật sư***” của khách hàng mà không cho phép “***hợp đồng dịch vụ pháp lý***” hoặc ngược lại. Một số cơ quan thì yêu cầu thêm giấy tờ như: ***chứng từ tài chính*** để chứng minh là khách hàng đích thực đã thuê luật sư... Đặc biệt, nhiều CQĐT yêu cầu luật sư phải xuất trình ***giấy yêu cầu luật sư*** của người bị tạm giam hoặc tạm giữ. Trong khi luật sư lại không được trực tiếp vào trại tạm giam để gặp khách hàng.

Quyền được bào chữa trong giai đoạn điều tra

Những giấy tờ cần phải nộp để được cấp GCNNBC trong các vụ án thông thường

	Bản chính				Bản sao			
	<i>TX</i>	<i>TT</i>	<i>HK</i>	<i>KBG</i>	<i>TX</i>	<i>TT</i>	<i>HK</i>	<i>KBG</i>
Thẻ luật sư	37	11	4	8	64	8	3	
Giấy giới thiệu của Đoàn luật sư	25	15	3	10	21	6	2	12
Giấy giới thiệu của tổ chức hành nghề luật sư	54	6	2	2	29	7	3	8
Văn bản đề nghị bào chữa của Người bị tạm giữ/bị can/bị cáo hoặc gia đình	62	8	3	1	27	8	4	7
Hợp đồng dịch vụ pháp lý	16	19	9	14	10	23	3	14
Chứng từ thanh toán phí dịch vụ theo Hợp đồng dịch vụ pháp lý	5	10	10	22	3	13	7	19
Chứng chỉ hành nghề luật sư	24	19	7	7	41	12	2	2

Quyền được bào chữa trong giai đoạn điều tra

**Những giấy tờ cần phải nộp để được cấp GCNNBC
trong các vụ án chỉ định**

	Bản chính				Bản sao			
	<i>TX</i>	<i>TT</i>	<i>HK</i>	<i>KBG</i>	<i>TX</i>	<i>TT</i>	<i>HK</i>	<i>KBG</i>
Thẻ luật sư	32	13	5	7	62	4	1	
Giấy giới thiệu của Đoàn luật sư	36	8	4	8	24	6	3	12
Văn bản xác nhận việc chỉ định người bào chữa	43	13	3	5	31	7	4	4
Giấy giới thiệu của MTTQ đối với bào chữa viên nhân dân	17	6	6	6	11	6	3	7
Chứng chỉ hành nghề luật sư	20	10	7	8	45	9	4	2

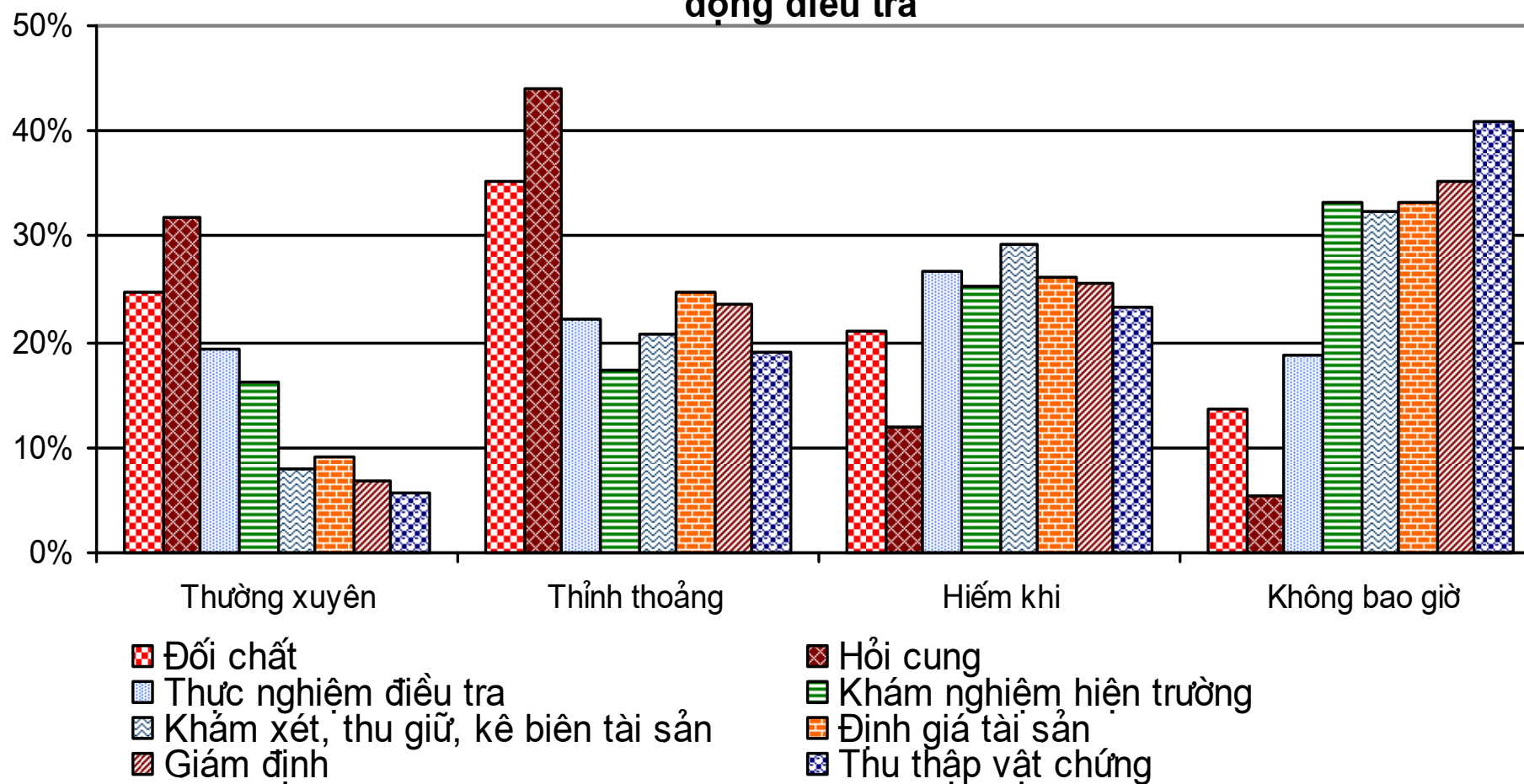
Quyền được bào chữa trong giai đoạn điều tra

Một số hình thức ngăn cản phổ biến:

	CQĐT cấp huyện				CQĐT cấp tỉnh				CQĐT cấp trung ương			
	TX	TT	HK	KB G	TX	TT	HK	KB G	TX	TT	HK	KB G
Không hỏi/không giải thích cho người bị tạm giữ/bị can/bị cáo về quyền sử dụng người bào chữa mà tiến hành khám/xét hỏi ngay.	42	27	15	7	27	37	16	6	23	25	15	12
Khi người bị tạm giữ/bị can/bị cáo yêu cầu có người bào chữa thì được khuyên là “không cần” hoặc “không nên”.	42	28	7	13	35	29	14	10	26	21	11	13
Người bị tạm giữ/bị can/bị cáo yêu cầu trợ giúp tìm người bào chữa nhưng bị từ chối trợ giúp một cách công khai.	33	29	10	11	25	31	14	12	0	19	15	14

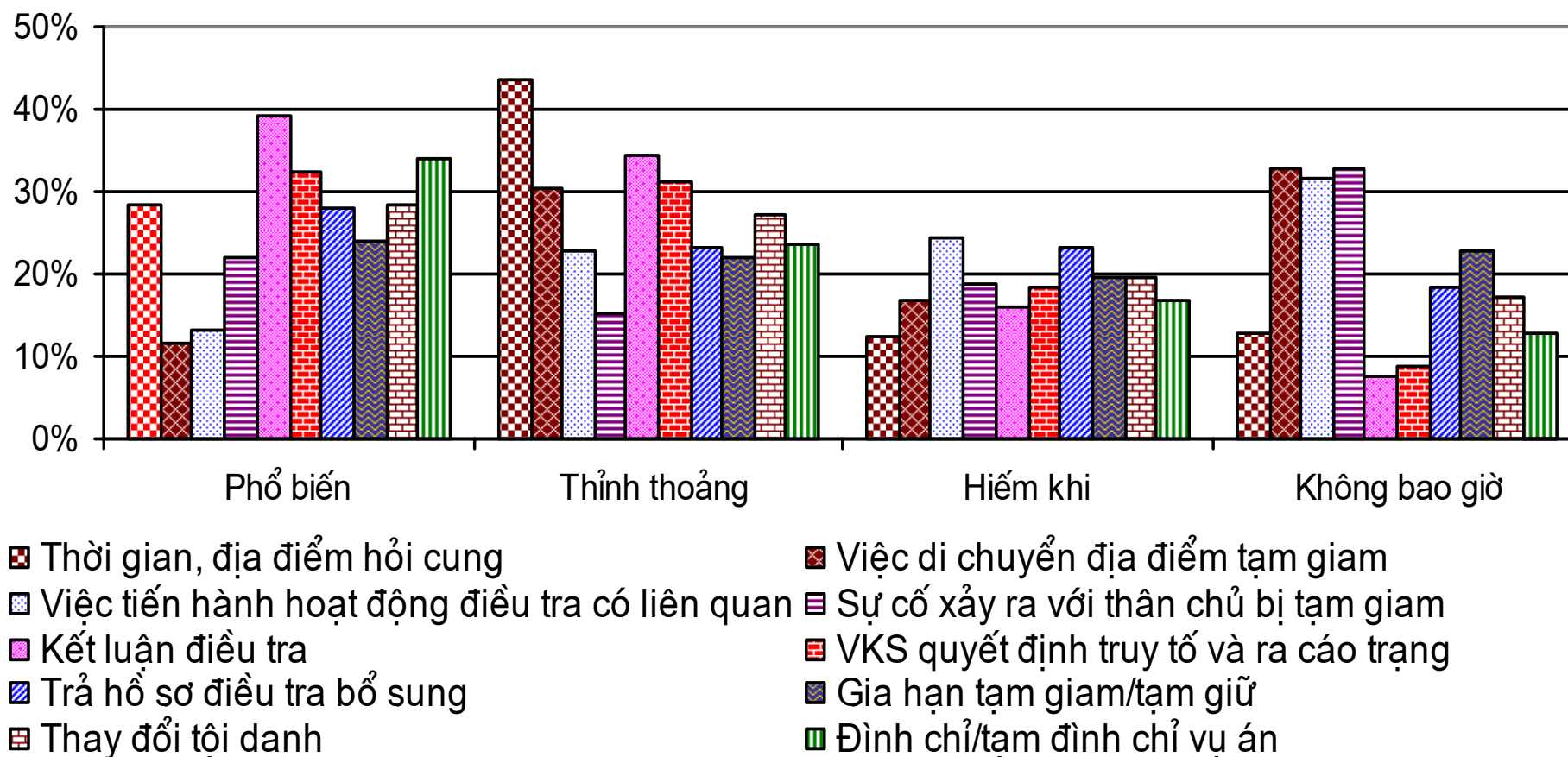
Quyền được bào chữa trong giai đoạn điều tra

Cơ quan điều tra tạo điều kiện để Người bào chữa tham gia các hoạt động điều tra

Quyền được bào chữa trong giai đoạn điều tra

Cơ quan điều tra chủ động thông báo về tiến trình hoạt động tố tụng cho Người bào chữa

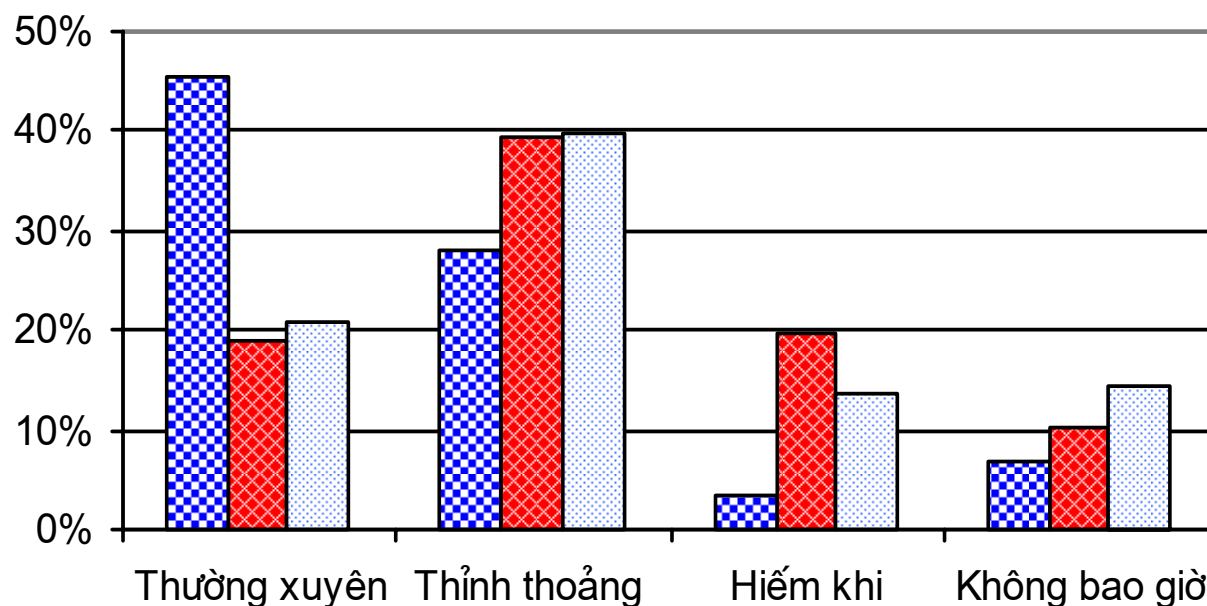

Quyền được bào chữa trong giai đoạn điều tra

Nếu Điều tra viên đồng ý thì Người bào chữa có quyền được hỏi người bị tạm giữ, bị can và có mặt trong những hoạt động điều tra khác;

Xem các biên bản về hoạt động tố tụng có sự tham gia của mình và các quyết định tố tụng liên quan đến người mà mình bào chữa ... (Điều 58-BLTTHS)

Vai trò của Người bào chữa khi tham gia thẩm vấn, lấy lời khai

- ☒ Chỉ đóng vai trò "Nhân chứng" và "hỗ trợ tinh thần cho thân chủ mà không can thiệp được vào quá trình thẩm vấn"
- ☒ Có thể cùng hỏi thân chủ, giải thích hoặc tư vấn cho thân chủ về câu hỏi của người thẩm vấn
- ☐ Có thể yêu cầu Điều tra viên điều chỉnh về thái độ hoặc nội dung câu hỏi nếu thấy có sự "không phù hợp"

Cảm ơn quý vị

